YENİDEN İHYA, YENİDEN GAZZÂLİ VE AKLINA TAPANLAR

Birinci ve İkinci dünya savaşından sonra dünyanın yaşadığı hercümerc, İslâm aleminin içine düştüğü kaos halen devam etmektedir.

Türkiye'nin 20. yüzyılda yaşadığı ihya hareketlerini; eksiğiyle fazlasıyla birkaç isim altında toplayabiliriz. Türkiye 21. yüzyıla da bu hareketlerle girdi: Risale-i Nur, Tasavvuf Ekolleri, Tunahan Ekolü, Büyükdoğu, Diriliş ve Millî Görüş.

Tarih boyunca ihya hareketlerinde bilgi ve ihlas ön planda oldu. Bilgiye erişimin son derece zor olduğu dönemlerden, akıllara durgunluk verecek hıza ulaştığı güne geldik. 1976'da Taksim Gümüşsuyu'nda Siemens'te çalışan arkadaşımı ziyarete gittiğimde, **"gel sana bilgisayar denen şeyi göstereyim"** dedi. Gördüğüm, 100 metrekarelik dairede devasa makineler ve koca demir kütlesiydi. Şimdi ise avuç içine sığacak bir konumda. **Bilgiye erişim son derece kolaylaştı. Bilginin ve ihlasın temelini oluşturduğu ihya hareketleri için; bugün durum hem daha kolay, hem daha zor. Kolay, bilgiye ulaşmak son derece kolaylaştı. Zor, ihlası yakalamak gittikçe zorlaştı. Bilgi kirliliği had safhada.** Bu bilgi kirliliğinden kurtulup, ihlası yakalayıp, ümmetin yaşadığı arızalara karşı bir ihya hareketi bu anlamda zorlaştı. Peygamber Efendimizin Zemzem içerken tavsiye ettiği dua bu noktada çok anlamlıdır: "Ya Rabbi! Sen'den faydalı bir ilim, geniş bir rızık, bütün hastalık ve noksanlıklarım için Şifa diliyorum." Bir başka duası: **"Ya Rabb! Doymayan gözden, kabul olmayan duadan, işe yaramayan bilgiden Sana sığınırım, Sen'den sıhhat ve afiyet dilerim".**

FAYDASIZ BİLGİ

"Faydasız bilgi" "İşe yaramayan bilgi" bugün yaşadığımız bilgi kirliliği, bahsi geçen durumun bir bölümünü oluşturuyor.

"Faydasız bilgi" "İşe yaramayan" ve "zararlı" bilginin hızla yayılımı temel değerlerimizde hızlı bir kirlenmeye yol açtı. Bu kirlenmeden hiçbir ev hissesiz kalmadı, hissemize düşen kirlilik ise an be an artıyor. Bilgi kirliliği bir savaşa döndü şimdi: Siber Savaş. Rivayete göre siber savaş için ABD'nin 10 - 15 bin kişilik, Çin'in ise 20-25 bin kişilik bir ordu hazırladığından söz ediliyor. Yani hackerler ordusu. Wikileaks bu kirli veya bilgi savaşının işaret fişeği oldu. İnsanımızı, ailemizi bu kirli savaştan nasıl koruyacağız?

20. yüzyılın başında Vehhabilik 20. yüzyılın ikinci yarısında **"İslâm'ın Tarihselliği"** ile birleşince, rasyonalizm pozitivizme dönüşerek, **"protestanlaştırılan İslâm"** dayatmasıyla karşı karşıya kaldık: Faydayı ve çıkarı kutsayarak, her şeye cevaz üreterek, Kur'ân ve Hadisi; konformizme (geleneklere uyma, törelere uyma) ve modernizme alet eden **"İslâm Akademisyenleri",** şarkiyatçı, oryantalist ve misyonerlerden daha fazla İslâm toplumuna zarar verir hale geldi. Ogust Comt (Aguste Comte) **Mustafa Reşit Paşa**'ya mektup yazıp; **"OSMANLIYI YENİDÜNYA DİNİNE, POZİTİVİZME HAZIRLA"** derken, bugün geldiğimiz ruhsuz noktaya gelebileceğimizi hayal bile edememiştir. Yitiğimizi ararken yola çıktığımız Tanzimat, bulmak şöyle dursun, hep yitiğimizden uzaklaştırmaya yaramıştır. Cumhuriyet dönemindeki; batılılaşma ve modernleşme adlı yitik arama gayreti, darbeler tarihiyle tehlikeli bir ivme kazandı.

1950'de pozitivizm ve materyalizme karşı ihya hareketleri bir zemin tutarken, toplumsal bir savrulmaya da tanık olduk. Comt'un ruhu Osmanlı'nın son yüzyılına damgasını vururken, Cumhuriyet'le de mücessem hale geldi. Comt'un pozitivizmi hakikaten dünya dini haline gelmişti. Altmış darbesiyle Batıcılık ve modernizm tepeden inmeciliğinde yeni bir ivme kazanarak, pozitivizm de materyalizme dönmüştü. Buna karşılık ihya hareketleri de yoğunluk kazanmıştı. 12 Mart 1971 muhtırası, 12 Eylül 1980 darbesiyle toplumumuzun genleriyle oynanmaya başlandı. Bununla da kalınmayarak ihya hareketlerini yozlaştırma seferberliği başladı. 1973'te hayatımıza televizyonun girmesi, 1984'ten sonra özel televizyonların mantar gibi bitmesiyle, biber gazı gibi topluma sıkılan programlar, filmler ve diziler yozlaşmayı hızlandırdı, toplumsal genlerimizi bozdu. 28 Şubat 1997 ise bütün şeytaniliklerin üzerine tüy dikerek, toplumsal bir ifsad hareketine dönüştü. Bu dönemde bir kısım insanlar işini, bir kısım insanlar eşini, ülke maddi ve manevi temellerini, toplum ruhunu kaybetti. İnsanlar her türlü sosyal münasebetlerinden, manevi atmosferinden kopartılıp içine kapatılarak; psikolojik, nörolojik ve psikosomatik hastalıklara düçar oldu, yaşlısıyla genciyle zehirlendi. İşte bu

noktada yeniden bir ihya hareketi kaçınılmaz oldu ama maalesef ihya hareketleri de malülleşti. İşte felaketin büyüklüğü de burada; et kokarsa tuzlarsınız ama tuz kokarsa ne yaparsınız.

HÜCCET'ÜL İSLAM

Bu kısa ama dehşet verici panoramadan sonra gelelim tuzun kokmaya başladığı zamana: Yetmişli yılların sonu, seksenli yılların başında Müslüman gençliğin arayışı bir radikalizme varıyordu. Özü esas olan, İslâm köküne inen, hiçbir taviz kabul etmemek anlamına gelen radikalizmin uygulaması tam tersine işliyordu. İmam Gazzali'yi karalama kampanyası başlamıştı:

"Eserlerinde zayıf hadisler, mevzu hadisler var. Felsefecileri küfürle itham ediyor. Zaten biz Hanefiyiz o ise Şafii idi."

Amaç, nefis ve akıl putuna tapanların önlerindeki engelleri kaldırmaktı. Hedef sadece **Gazzalî** değildi, o bir semboldü, engel gördükleri İslâm alimleri: Müfessir, Muhaddis, Fakih, Mutasavvıf, Akaid ve Kelam alimleri idi. **Akıl dânalarımızın dünyevileşmeleri, modernleşmeleri, pragmatizmlerini ve tarihselciliklerini sistematik hale getirebilmek için ulemamız ciddi bir set oluşturuyordu, bu setti yıkmadan pragmatik aklın hükümranlığını kuramazlardı. Nitekim başardılar.**

İlim tarihimizin dönüm noktası olan İmam Gazzali mahkûm edildiğinde günümüze ışık veren trafo yıkılmış, kaynaklara set çekilmiş, isteyenin istediği gibi at oynatacağı bir alan açılmış olur. İmam Gazzâli sadece bir isim değil, ilim tarihimizin bir sembolü ve dönüm noktası. İmam Gazzali ile birlikte ilim ve medeniyet tarihimiz zirvededir, insanlığa ışık tutmakta ve huzur vermektedir.

Miladi 1058'de Tus şehrinde doğan Gazzâli 28 yaşına kadar Nişabur Nizamiye Medresesi'nde eğitim görürken Hocası İmam Cüveyni'nin 1085 yılında vefatıyla, Selçuklu veziri Nizamül Mülk'ün yanına gider, 1091 yılında Bağdat'taki Nizamiye Medresesi'nin Baş Müderrisliği'ne atanır. Gazzâli 1095'te Nizamiye Medresesi'ni bırakır hacca gider, 1105 yılında yeniden Tus şehrine döner. Nizamül Mülk'ün vefatından sonra oğlu Fahr'ül Mülk'ün ricasıyla 1106 yılında Nişabur Nizamiye Medresesi'nde ders vermeye başlar, 1111'de yeniden Tus'a döner ve orada vefat eder.

İmam Gazzâli; akaid, fıkıh, kelam, usulu fıkıh, İslâm Hukuku Metodolojisi (el mustasfa), tasavvuf, mantık ve felsefe alanında bir kutup yıldızı. Problem, Gazzâli'den sonra başlar, ilim tarihimiz şerhe yönelmeye başlar, telif ikinci planda kalır.

Gazzâli Miyar'ul İlm (mantık). Mihakkü'n Nazar (mantık), El Mustasfa (Hukuk Metodolojisi), Mekâsidu'l-Felasife gibi çok önemli eserlere imza atar. Nizamül Mülk Medresesi'nden ayrılıp bir nevi çile yaşadığı dönemde yazdığı El Munkızu Mineddelal (Dalaletten Hidayete) adlı eseri Gazzâli'nin bir nevi otobiyografisidir; Fıkıh, kelam ve felsefeden sonra yaşadığı tasavvufi hali, yaşadığı istihaleyi anlatır. Gazzâli'yi, yaşadığı dönemi, ilim tarihini anlatması bakımından baş eseridir dense yeridir. Gazzâli büyük bir ilim faaliyeti ve müderrisliği esnasında devrinin uleması tarafından uğradığı haksız eleştiriler tahammül edilemez noktaya geldiği andır müderrisliği terk etmesi. Gazzâli, bu dönemde tıpkı bugünkü gibi birçok cereyanla, İslâm'a yönelik hareketlerle mücadele halindedir. Bunların başında; **Dehriyyun (materyalistler), Tabiiyyun (naturalistler)** gelir. Kelamcılar, İlahiyyun, Batiniler ve Mutasavvife de Gazzâli'nin eleştirisinden gerektiği kadar nasiplerini alır. Bu haklı eleştiriler bugün olduğu gibi dün de Gazzâli'yi haksız eleştirilere muhatap eder. Her türlü yanlışın karşısında durarak Hüccet'ül İslâm sıfatını kazanan Gazzâli, farklı grupların muhalefetinin de hedefi olur.

Akaid, fıkıh, kelam ve felsefe (**Mekâsidu'l Felasife**) alanında devrinin ve sonrasının en büyük alimi olan Gazzâli, daha sonra Tehâfütül Felasife'yi (**Filozofların tutarsızlığı**) yazdı. Gazzâli döneminde uğradığı haksız eleştiriler yetmiyormuş gibi, 20. yüzyılın son çeyreğinde de aklı reddeden kişi olarak haksız hücumlara uğratılarak; 9 asır sonra da Hüccetül İslâm'ın milletimizi ihyasının önü kesilir. İslâm'la mükellef olmanın birinci şartı akılken, Hüccetül İslâm'a nasıl böyle bir bühtanda bulunulur. **"Akletmiyor musunuz" "Fikretmiyor musunuz" "zikretmiyor musunuz"** mealinde biten onlarca ayet Müslümanları uyarırken, Hüccetül İslâm'ın aklı reddettiği nasıl söylenebilir? Bu âlimimiz önce Mekasidul Felasife'yi yazmış birisi. Sonra dönüp Tehafütül Felasife'yi yazmış. Bir İslâm alimi; elbetteki aklın putlaştırılması olan realizme, maddeyi Yaratıcı yerine koyan materyalizme, tabiata tapınan naturalizme, herşeyi beş duyu ve deneyden ibaret sayan pozitivizme, kulun cüz'i iradesini yok sayan cebriyeye, kaderiyeye, uluhiyyeti panteizme vardıran, fizik alemi yok sayan batiniliğe karşı duracak. Nasları yok sayan bir aklın veya naslarla çatışan ve çelişen bir aklın bir Müslümana elbette faydası yoktur. Nefsin emrine verilmiş, gönülden ve naslardan habersiz bir akıl; delinin eline neşteri verip

ameliyathaneye cerrah diye göndermekten farksızdır. Nitekim bugün yaşadığımız da aynen budur. Akıl; pozitivizme sekülerizme, materyalizme neticede koca bir egoizme kurban edilir. Akaid, tefsir, hadis, fıkıh, tefsir usulu, hadis usulu, fıkıh usulu, kelam, tasavvuf, mantık, belagatı bir yana koyup; tarihsellik, garip bir selefiyecilik, felsefe tarihini şaşırtacak filozof taslaklığı, Kur'ân'ın onlarca ayetinde **"RESUL SİZE NE GETİRDİYSE ONU ALIN, RESUL SİZİ NEDEN NEHYETTİYSE ONDAN SAKININ"** ahkamını örterek Kur'ân Müslümanlığı diye tutturan, haramlara karşı ibâhiye yolunu, ibadetler hususunda batiniliği seçen bir kaos ortamıdır bugün oluşturulan ortam. İlim adına birazcık nasibi olan insanlar böyle bir ortamın oluşmasına nasıl katkıda bulunur, Müslümanı nasıl modernizmin kapatması haline getirir? Olay sadece kaos ortamı oluşturmakla kalmaz; herkesin her konuda ahkam kestiği, egoizmin yüzünün pudralandığı, sınır tanımaz ukalaların yol kestiği bir şehre çıkarız. Haktan hukuktan, edepten adaptan nasibi olmayan bir bilgi bizim neyimize yarar?..

"Ben güzel ahlâkı tamamlamak için gönderildim" diyen Rasulu Kibriya'nın bir mucizesine daha tanıklık ediyoruz. Bilgiye erişimin son derece kolaylaştığı günümüzde ahlâka ne de çok muhtacız. Ahlaktan nasibi olmayan insanın insanlığının kime ne faydası olur. İlim dünyamızın parlayan yıldızı Hüccet'ül İslâm, ilim sancağını en yüksek burçlara dikip inzivaya çekildikten sonra yazdığı İhyâ u Ulumiddin'i, elli yılı aşkın bir süre önce Türkçe'ye kazandırılan bu eseri sanık sandalyesine oturtanlara dur demenin vakti geldi.

YENİDEN İHYA, YENİDEN GAZZÂLİ DİYORUZ!

Ve gönül bahçemizi, evimizi, sokağımızı, işimizi, kışlamızı, meclisimizi, mektebimizi, egoizmin, hedonizmin, sekülerizmin putperest aklına teslim edenlere de dur diyoruz!

Münir Balkır/ 07 OCAK 2011
MİLLİ GAZETE